

بازی

با اسباب بازی مناسب کودک را بزرگ می کند

تهیه و تلخیص: آرزو انواری

هر نوع ورزش و یا فعالیتی که توسط کودکان، به منظور تفریح و تفنن انجام گیرد، بازی نامیده می شود. بازی از زمان های قدیم، بین کودکان رایج بوده است. افلاتون از نظر عده ای از علماء اولین فردی بود که به ارزش علمی بازی پی برده است.

ارزش بازی:

شاید بعضی ها بازی را به عنوان حرکت یا فعالیتی برای وقت گذرانی تلقی کنند یا صرفاً وسیله ای برای لذت بردن. هر چند بازی، هم وسیله ای برای پرکردن اوقات فراغت است و هم وسیله ای برای لذت بردن، نقش عمده بازی در ارتباط با آموزش مطالب مختلف، در عرصه های گوناگون مطرح می شود. بازی باعث سلامت جسم، ارتباطات اجتماعی قوی، یادگیری خوب و بد، زشت و زیبا (به نسبت فرهنگ جامعه) و رشد ذهن، کسب تجربه در عرصه های مختلف زندگی و درمان بسیاری از مشکلات کودکان می شود که این عوامل، عمده ترین ارزش های بازی قلمداد می گردند. ارزش های مختلف بازی، به اختصار از این قرارند:

۱. ارزش جسمانی: در بازی های مختلف که از پریدن، دویدن و... استفاده می شود، کودک از اندام های مختلف بدن استفاده می کند و این می تواند باعث ورزشدگی و تقویت عضلات و اندام های گوناگون کودک شود. غیر از تقویت

موضوع: تأثیرات بازی و اسباب بازی بر رشد کودکان پیش از دبستان

نگارش: سهیلا نجدی

استاد راهنما: دکتر احدی

دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج رشته روانشناسی کارشناسی بهمن ۷۱

عضلات بدن، بازی انرژی اضافی درون کودک را مصرف می‌کند که اگر در درونش باقی بماند، باعث بروز مشکلات درونی، رفتاری و حتی جسمانی خواهد شد. و هم چنین بازی برای تنظیم مکانیسم‌های داخلی بدن مانند گردش خون، تنفس، اعصاب، هضم و جذب، دفع و... مفید است.

۲. ارزش اجتماعی: انسان موجودی است اجتماعی، ولی درموردی دیده می‌شود که افراد به گونه‌ای تربیت می‌یابند که نام انسان غیر اجتماعی بر آن افراد زینده می‌شود.

برای اجتماعی کردن کودکان، می‌توان از وسایل و روش‌های گوناگون استفاده کرد: از جمله استفاده از بازی. بازی به کودک نحوه ارتباط‌گیری را می‌آموزد او یاد می‌گیرد که چگونه در یک گروه باشد و به حقوق دیگران تجاوز نکند. هم چنین، کودک از طریق بازی می‌آموزد که چگونه بر دیگران تأثیر گذارد و چگونه از دیگران تأثیر بپذیرد. بازی به کودک نشاط می‌دهد و توانایی‌های کودک را برای خود کودک رو می‌کند. وقتی کودک در بازی‌های گروهی دچار شکست می‌شود، دیگر شکست را به عنوان یک واقعیت مسلم صرف برای خود نمی‌پذیرد، بلکه می‌داند این شکست گذراست و برای همه وجود دارد.

۳. ارزش فرهنگی: بازی‌ها از فرهنگی به فرهنگ دیگر فرق می‌کند و در واقع، هر بازی رنگ و بوی فرهنگ آن جامعه را دارد. کودک از طریق بازی، با فرهنگ جامعه خود آشنا می‌شود و حتی خوب و بد، زشت و زیبایی‌های مرسوم جامعه خود را می‌آموزد. و با یادگیری قوانین بازی و قوانین در گروه بودن، در آینده سازگاری بیشتری با محیط اجتماعی خود پیدا می‌کند.

۴. ارزش آموزشی و تربیتی: بازی به کودک با گروه بودن، اجتماعی زیستن، فکر کردن، آینده را در حال تجربه کردن، آشنایی با فرهنگ جامعه و حتی اصول ابتدایی آداب و معاشرت و... را می‌آموزاند و در واقع کودک، از راه بازی به اطلاعات و معلومات جامعی در مورد آن چه هست و هر آن چه می‌تواند باشد، دسترسی پیدا می‌کند. بازی باعث رشد خلاقیت‌های کودک می‌شود و حتی او را برای ورود به مدرسه آماده می‌کند. بازی‌ها حواس و در نتیجه ذهن کودک را تقویت می‌کند و باعث بالارفتن توان ذهنی کودک می‌شود. شاید زیباترین چیزی را که بازی به کودک می‌آموزد، لذت بردن از مقوله زندگی است.

۵. ارزش درمانی: بازی وسیله‌ای است برای آزاد ساختن نیروهای اضافی کودک تا او را از دست تعارضات درونی و فشار نیروهای اضافی

اسباب بازی،

عالم خاصی فراهم می‌کند که

در آن، به دور از گرفتاری‌های

زندگی، کودک وجود خود را

می‌سازد و در واقع

به کمک اسباب بازی‌ها،

کودک می‌تواند خود را

در موقعیت‌های تخیلی و

واقعی زندگی قرار دهد

خود می‌گیرد. مثلاً پیازه معتقد است که بازی در طی مراحل مختلف رشد کودک تغییر پیدا می‌کند. اول، بازی تمرینی (۲-۳ سالگی) یا (بازی مهارتی) است، بعد به صورت بازی نمادین (۲-۳ سالگی شروع و در ۳-۴ سالگی کامل می‌شود) درمی‌آید و سپس در حدود سنین (۶-۷ سالگی) قاعده دار می‌شود.

شارلوت بوهرلر، بازی‌های کودکان را به چهار دسته تقسیم می‌کند.

۱. بازی‌های کنشی

۲. بازی‌های تخیلی

۳. بازی‌های آفرینشی

۴. بازی‌های اجتماعی

اشترن، بازی‌ها را به دو گروه فردی و اجتماعی تقسیم می‌کند:

الف. بازی‌های فردی، بازی‌هایی هستند که می‌توانند جنبه تخریبی یا جنبه ساختن داشته باشند.

ب. بازی‌های اجتماعی، «پرز» بازی‌های کودکان را به سه گروه تقسیم می‌کند:

الف: بازی‌های منظم: بازی‌هایی هستند که در آن‌ها قواعد به کار می‌رود.

ب: بازی‌های نامنظم: بازی‌هایی هستند که هیچ قاعده و قانونی در آن‌ها رعایت نمی‌شود و به صورت تمرینی است.

ج. بازی‌های مهارتی: در این بازی‌ها کودک به فعالیت‌هایی می‌پردازد که در آن‌ها، مهارت مطرح است و درصد بالایی از این بازی‌ها جنبه ساختن به خود می‌گیرد.

عوامل مؤثر در بازی

با وجود تنوع بازی‌ها عواملی بر همه بازی‌ها اثر می‌گذارد. طبق تقسیم‌بندی «روانشناسی» از فرشته مجیب، این عوامل به دو گروه تقسیم می‌شوند:

الف. عواملی که به شناخت کلی کودک مربوط است.

ب. عواملی که محیط مناسب برای بازی را به وجود می‌آورد.

عوامل گروه اول که به شناخت کودک بستگی دارد، شامل سن، هوش، و جنس است.

عوامل گروه دوم که به محیط مربوط است، شامل هم‌بازی و اسباب بازی، البسه، فضا و مکان، آزادی عمل و سلامت جسم است.

اسباب بازی

اسباب بازی، عالم خاصی فراهم می‌کند که در آن، به دور از گرفتاری‌های زندگی، کودک وجود خود را می‌سازد و در واقع به کمک اسباب بازی‌ها، کودک می‌تواند خود را در موقعیت‌های تخیلی و واقعی زندگی قرار دهد، نقش و روابط بزرگسالان را بفهمد و با کارها و حرفه‌های جامعه بزرگسالان آشنا شود

برهاند. در واقع، می‌توان از بازی به عنوان یک «کاتارسیس» (پالایش دهنده) استفاده کرد. الیزابت هارلوک، در این مورد می‌گوید: «بازی به عنوان یک کاتارسیس، برای از میان بردن انرژی سرکوب شده و زیر فشار قرار گرفته عمل می‌کند و به دلیل همین خاصیت بازی، در روان‌شناسی تکنیکی به نام بازی درمانی شکل گرفته که در آن، کودکی که دچار مشکل است، با توسل به بازی، احساسات آزاردهنده و مشکلات درون خود را بروز دهد. بازی درمانی، وسیله طبیعی کودک برای بیان خود است.»

انواع بازی از دیدگاه‌های مختلف

بازی در هر مرحله از رشد کودک، طبق نظریات روان‌شناسان مختلف، شکل خاصی به

باشند، بیاموزد.

اسباب بازی، وسیله‌ای است برای تحریک تصورات کودک مانند انواع پازل‌ها، دومینو و... هم چنین وسایل بازی، به تکامل توانایی‌های فیزیکی و روانی کمک می‌کنند. تحقیق بزرگان تعلیم و تربیت نشان می‌دهد که تجارب کودک قبل از ورود به دبستان، در رشد هوش و پیشرفت تحصیلی او مؤثر است.

والدین و پرورش دهندگان کودک، باید توجه داشته باشند که در مراحل مختلف پیش از دبستان، بازی‌ها و اسباب بازی‌های مختص آن سن می‌تواند برای رشد کودک کمک شایان توجهی باشد. پرورش ذهن کودک در زندگی قبل از دبستان، موجب آمادگی لازم وی برای یادگیری مهارت‌های درسی دبستان خواهد شد. لذا فراهم آوردن امکاناتی برای تقویت و غنی سازی محیط کودک، به منظور کسب تجارب و فعالیت‌های سازنده ذهنی ضروری است.

ضرورت طبقه بندی اسباب بازی‌ها براساس گروه سنی

اسباب بازی، بنا به رشد کودک، تغییر می‌کند. رشد کودک، در انتخاب اسباب بازی از سوی کودک مؤثر است. به این ترتیب، تحول بازی کودک، طبق قاعده‌ای خاص صورت می‌گیرد که از تاثیرات اجتماعی میرا نیست و با وجود این، طبیعت کودک و سپس نوجوان و بزرگسال، در آن به خوبی به چشم می‌خورد.

به نظر می‌رسد که برای تعیین حدود سنی اسباب بازی و اهداف آموزشی آن، بهترین الگو خود کودک است. یک طراح در هنگام طراحی اسباب بازی، باید هدف آموزشی وسیله را مشخص کند. بعد می‌توان وسیله را در اختیار کودکان قرار داد و بدون توضیح، مشاهده کرد که کودک، چه استفاده‌ای از وسیله می‌کند و آیا با هدف در نظر گرفته شده مطابقت دارد یا نه؟ سپس وسیله را با توضیح دقیق هدف، می‌توان در اختیار کودک قرار داد و بررسی کرد که آیا کودک دقیقاً می‌تواند همان استفاده را بکند یا خیر؟ در آخر،

باید متذکر شد که در بعضی از مراکز نگهداری، روی سن تعیین شده، تأکید فراوان می‌شود و اگر کودکی بنا به مسائل گوناگون چون فرهنگ و ناآشنایی باین وسایل، نتوانست با این وسایل بازی کند، به سرعت برچسب عقب مانده ذهنی به آن‌ها زده می‌شود و حتی بعضی مواقع، این مسئله به والدین منتقل می‌شود و زندگی و آینده کودکان به خطر می‌افتد. باید توجه داشت که این محدوده‌های سنی، تقریبی است و نمی‌توان صد در صد و در تمام موارد، بر آن‌ها تکیه کرد.

به وسیله اسباب بازی، کودک می‌تواند دنیای اطراف را بشناسد و به او کمک می‌شود تا مهارت‌هایی که در بزرگسالی می‌تواند برای او سودمند باشند، بیاموزد

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات
رتال جامع علوم انسانی

وسایلی که در این طبقه قرار می‌گیرند، شکل از پیش تعیین شده‌ای ندارند و کودکان می‌توانند چیزهای تازه‌ای بیافرینند و خلاف اسباب و وسایل گروه قبل، موقعیت یادگیری متفاوتی دارند و قابل گسترش هستند. و دامنه وسیعی دارند، به خلاقیت کودک میدان می‌دهند و راه را برای ابتکاروی باز می‌گذارند.

وسایل بازی و نقش آن در زندگی کودک پیش از دبستان.

اسباب بازی، وسیله‌ای است که به کودک کمک می‌کند تا به تجربه و کشف محیط بپردازد. به وسیله اسباب بازی، کودک می‌تواند دنیای اطراف را بشناسد و به او کمک می‌شود تا مهارت‌هایی که در بزرگسالی می‌تواند برای او سودمند

و این تجربه‌ها را در قالب بازی به کار گیرد.

اسباب بازی باید برگرفته از فرهنگ جامعه‌ای که کودک در آن زندگی می‌کند باشد تا از طریق آن، کودک واقعیت‌های اطراف را به طور ملموس تجربه کند. اسباب بازی باید جنبه آموزشی داشته باشد: اسباب بازی، وسیله‌ای فقط برای سرگرم کردن و آرام نگاه داشتن کودک نیست، بلکه برای آموزش هم به کار می‌رود؛ آموزش در جنبه‌های مختلف مثل روابط اجتماعی، انسان بودن، عشق ورزیدن، خلاق شدن و یا رشد مهارت‌های گوناگون و... در واقع، اسباب بازی باید علاوه بر سرگرم کردن کودک، اوره‌ای گونه‌ای فعال به کار مثبت و سازنده وادارد و نیروی سازندگی و خلاقیت او را پرورش دهد. نکاتی که باید در هنگام ساخت وسیله بازی مورد توجه قرار گیرد:

۱. اسباب بازی‌های پلاستیکی باید صاف و برای لمس کردن مناسب باشند و از جنس شکننده نباشند.

۲. در اسباب بازی‌های چوبی، چوب باید کاملاً صاف باشد تا تراشه‌های آن در دست فرو نرود.

۳. جنس اسباب بازی، به خصوص برای کودکان زیر دو سال که همه چیز را به دهان می‌برند، باید قابل شست و شو باشد.

۴. اسباب بازی‌های چینی و شیشه‌ای را نباید در اختیار کودکان کوچک‌تر از ۳ سال قرار داد.

۵. باید از کار بردن مواد قابل اشتعال در اسباب‌بازی‌ها خودداری کرد. و بسیاری موارد دیگر.

شناخت ویژگی‌های جسمی، عاطفی، اجتماعی، عقلی و سنی کودک: اسباب بازی باید با سن، علایق و توانایی‌های کودک تناسب داشته باشد. سادگی یا پیچیدگی اسباب بازی، باید براساس توانایی‌های کودک باشد. بازی‌ای که با توانایی‌های کودک همخوان نباشد، به جای تأثیرات مثبت و سازنده، می‌تواند تأثیرات منفی و مخرب برجای گذارد.

انواع اسباب بازی

اسباب و وسایل بازی، بر حسب دامنه کار و موقعیت یادگیری، به دو دسته عمده تقسیم می‌شوند:

الف: سازمان یافته (محدود): اسباب بازی و اشیای بازی این گروه، شکل مشخص و از پیش تعیین شده‌ای دارند و دامنه کار آن‌ها محدود است و راه را برای ابتکار و خلاقیت کودک باز نمی‌گذارند. کودک مجبور به فرا گرفتن موقعیت یادگیری خاصی است که در هر وسیله وجود دارد. ب. سازمان نیافته (نامحدود): اسباب و